

SALMAN RUSHDIE
DVA ROKY, OSM MĚSÍCŮ
A OSMADVAČET NOČÍ

P a s e k a

SALMAN RUSHDIE
DVA ROKY, OSM MĚSÍCŮ
A OSMADVACET NOCÍ

SALMAN RUSHDIE
DVA ROKY, OSM MĚSÍČŮ
A OSMÁDVACET NOCÍ

Nakladatelství Paseka

PŘELOŽILA BARBORA PUNGE PUCHALSKÁ

TWO YEARS EIGHT MONTHS AND TWENTY-EIGHT NIGHTS

Copyright © 2015 by Salman Rushdie

All rights reserved

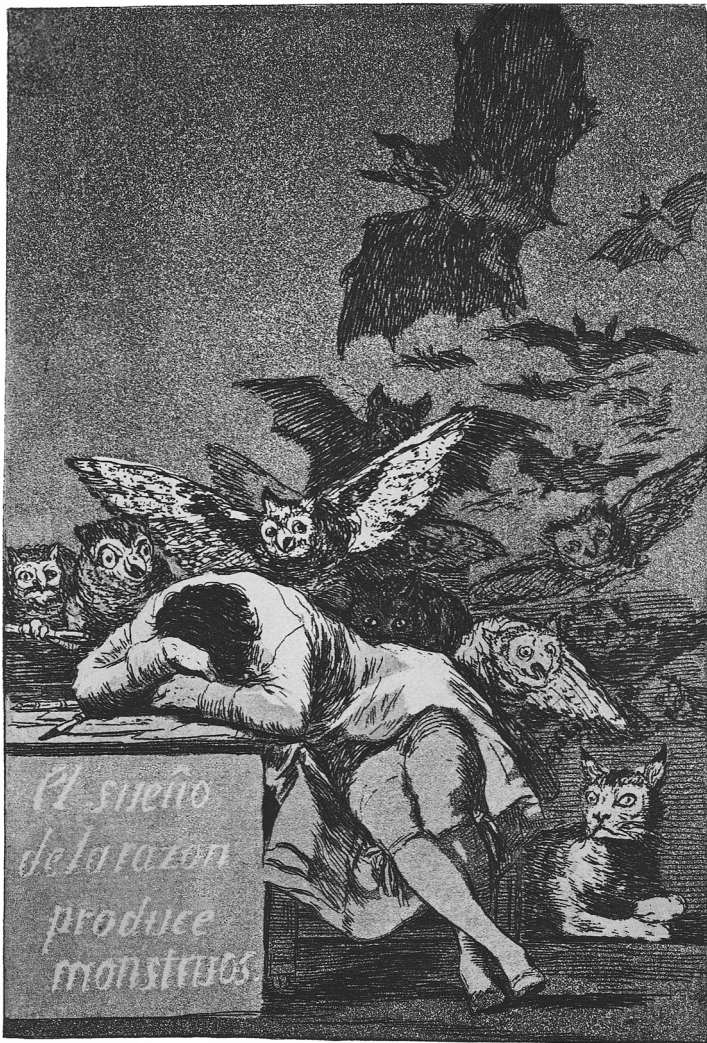
Translation © Barbora Punge Puchalská, 2016

ISBN 978-80-7432-760-5 (Epub)

ISBN 978-80-7432-761-2 (Mobi)

ISBN 978-80-7432-762-9 (PDF)

Pro Caroline

El sueño de la razón produce monstruos
Spánek rozumu plodí nestvůry

(Francisco de Goya: *Los Caprichos*, č. 43; v textu pod leptem v Museo del Prado v plném znění stojí: „Fantazie, kterou opustil rozum, plodí neuvěřitelné nestvůry: v souladu s rozumem je však matkou umění a strůjkyní jeho zázraků.“)

Nelze říci, že člověk pohádkám „věří“. Neexistuje tu žádná teologie, žádný soubor dogmat, žádné rituály, instituce ani očekávání jistého typu chování. Jde v nich o nepředvídanost a proměnlivost světa.

GEORGE SZIRTES

Místo abych se nutil do knihy, jakou bych napsat měl, román, jaký se ode mě očekával, začal jsem psát knihu, kterou bych si chtěl sám přečíst, takovou, kterou napsal neznámý autor v jiné době a jiné zemi a která se našla někde na půdě.

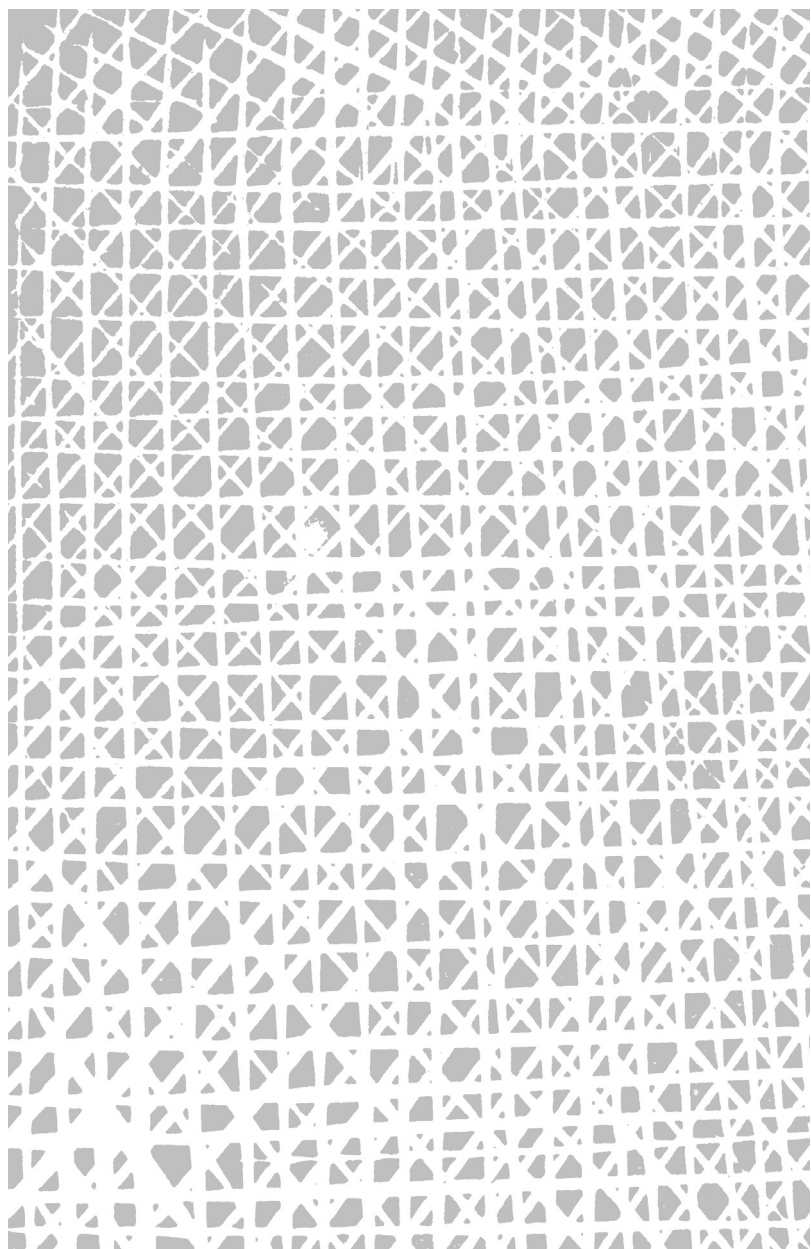
ITALO CALVINO

A zastihlo Šahrazádu ráno, i zmlkla v řeči, k níž jí dovolení dáno.

Tisíc a jedna noc

Ibn Rušdovy děti

Navzdory všemu, co bylo na toto téma napsáno, je o pravé povaze džinů, bytostí stvořených z ohně bez kouře, známo jen velmi málo. Vášnivě se diskutuje například o tom, zda jsou dobří nebo zlí, ďábelští nebo neškodní. Všeobecná shoda panuje v tom, že jsou rozmarní, náladoví a prostopášní, dokážou se velmi rychle pohybovat, měnit velikost i podobu a plnit smrtelníkům mnohá přání, pokud se jim zachce nebo jsou-li k tomu přinuceni, a že jejich pojetí času se zásadně liší od lidského. Neměli by být směřováni s anděly, přestože některé staré příběhy mylně tvrdí, že největším z džinů byl samotný Ďábel, padlý anděl Lucifer, syn Jitřenky. Dlouhá léta také panovaly dohady ohledně jejich příbytků. Část dávných příběhů hanlivě tvrdila, že džinové žijí mezi námi na zemi, v takzvaném „nižším světě“, v rozvalinách a na mnoha nečistých místech – na smetištích, hřbitovech, v latrínách, kanálech, a kdekoliv je to možné, na hnojištích. Podle těchto pomlouvavých klevet prý uděláme dobře, když si po každém styku s džinem řádně umyjeme ruce. Zapáchají a přenášejí nemoci. Nejvýznačnější vykladači však odedávna tvrdili to, co dnes již dobře víme: že džinové žijí ve svém vlastním světě, odděleném od toho našeho závěsem, a že tento „horní svět“, někdy nazývaný Paristán neboli Čarovná říše, je velmi rozsáhlý, přestože jeho povaha nám zůstává utajena.

Tvrdíme-li, že džinové jsou nelidsky krutí, neříkáme snad nic nového, ale lidé mají se svými kouzelnými protějšky společné alespoň některé vlastnosti. Například v otázce víry jsou mezi džiny stoupenci všech náboženství na zemi, ale existují i džinové bezvěrci, jimž připadá představa bohů a andělů stejně zvláštní jako lidské rase samotní džinové. A přestože jsou mnozí džinové amorální povahy, přinejmenším část těchto mocných tvorů zná rozdíl mezi dobrem a zlem, mezi cestou pravé a levé ruky.

Někteří džinové umějí létat, jiní se plazí po zemi v podobě hadů nebo pobíhají jako obrovští psi, štěkají a cení tesáky. V moři a někdy i ve vzduchu na sebe berou podobu draků. Někteří z nižších džinů si při pobytu na zemi nedokážou uchovat svou podobu nadlouho. Tato beztvará stvoření někdy tajně pronikají ušima, nosem nebo očima do těl lidí a nějaký čas je obývají, než se jich nabaží a opustí je. Jejich hostitelé bohužel zaplatí za takovou zkušenost životem.

Džinové ženského pohlaví neboli džinky bývají jakožto ženské přeludy z ohně bez kouře ještě tajemnější, rafinovanější a nepřístupnější. Existují džinky lité a džinky láskyplné, ale je možné, že tyto dva různé druhy představují ve skutečnosti jeden a týž – že zuřivou duši dokáže uchlácholit láska a milující stvoření může podlé zacházení vyburcovat až k zuřivosti, jež je mimo chápání smrtelníků.

Toto je příběh o jedné džince, mocné princezně džinů, pro její mistrné ovládání blesku známé jako Princezna blesku, která před dávnými časy, ve dvanáctém století, jak bychom řekli my, milovala jednoho smrtelníka, o jejím četném potomstvu a o tom, jak se po dlouhé nepřítomnosti vrátila na zem a znovu, tedy alespoň načas, se zamilovala, než vytáhla do války. Je to také příběh o mnoha jiných džinech, mužských

i ženských, létajících i plazivých, dobrých, zlých i takových, kteří se o morálku nestarají, a o době krize, době vymknuté z kloubů, již říkáme doba podivna a která trvala dva roky, osm měsíců a osmadvacet nocí, což v součtu znamená tisíc a jednu noc. A ano, od oněch časů již uběhlo dalších tisíc let, ale tehdejší doba nás všechny jednou provždy změnila. Zda k lepšímu či horšímu, to rozhodne až naše budoucnost.

V roce 1195 byl velký filozof Ibn Rušd, bývalý *kadí* neboli soudce v Seville a poslední dobou osobní lékař Abú Júsufa Jakúba v jeho domovské Córdobě, formálně zavržen a zostuzen pro své liberální myšlenky, jež byly pro stále mocnější berberské fanatiky, kteří se arabským Španělskem šířili jako mor, zcela nepřijatelné, a poslán do vyhnanství do vesničky Lucena nedaleko svého rodného města, vísky plné Židů, kteří už si nemohli říkat Židé, neboť předchozí vládnoucí dynastie al-Andalúsu, Almorávidé, je přinutila konvertovat k islámu. Ibn Rušd, filozof, který už nesměl šířit své myšlenky a jehož dílo bylo zakázáno a knihy spáleny, se mezi Židy, kteří si nemohli říkat Židé, okamžitě cítil jako doma. Byl oblíbencem chalífa současné vládnoucí dynastie, Almohadů, jenže oblíbenci vycházejí z módy a Abú Júsuf Jakúb připustil, aby fanatici velkého znalce Aristotela vypudili z města.

Filozof, který nemohl hlásat svou filozofii, žil v úzké nedlážděné ulici ve skromném domku s malými okny a velmi ho tížil nedostatek světla. Otevřel si v Luceně lékařskou praxi a pověst bývalého lékaře samotného chalífa mu získala pacienty; všechny své úspory pak použil k tomu, aby získal skromný podíl na trhu s koňmi a financoval výrobu velkých kameninových džbánů, v nichž Židé, kteří už si nemohli říkat Židé, uchovávali a prodávali olivový olej a víno. Jednoho dne

krátce po začátku vyhnání se na jeho prahu objevila dívka stará asi šestnáct let s líbezným úsměvem na rtech, neklepala ani ho jinak nerušila v přemýšlení, jen stála a trpělivě čekala, až si jí všimne a pozve ji dál. Sdělila mu, že právě osiřela, nemá žádný příjem, ale nechce pracovat v nevěstinci, a že se jmenuje Dunjá, což neznělo jako židovské jméno, protože židovským jménem si říkat nesměla, a jelikož byla negramotná, neuměla ho napsat. Řekla mu, že to jméno jí dal jeden poutník, že prý je řeckého původu a znamená „svět“, což se jí zalíbilo. Ibn Rušd, překladatel Aristotela, jí to nevyvracel, neboť věděl, že to slovo opravdu znamená „svět“ hned v několika jazycích, a nechtěl vypadat jako pedant. „Proč ses pojmenovala po světě?“ zeptal se jí. Dívka se mu zahleděla do očí a odpověděla: „Protože přivedu na svět velký počet potomků a ti, kteří ze mě vzejdou, se rozšíří po celém světě.“

Ibn Rušd se jakožto rozumově založený člověk nedovtípl, že Dunjá je nadpřirozená bytost, džinka, příslušnice rodu džinů: urozená princezna tohoto rodu na pozemské dobrodružné výpravě, hnaná vášnivým zaujetím pro lidské muže, zvláště ty velmi nadané. Vzal ji pod svou střechu jako hospodyně a milenkou a ona mu v nočním tichu šeptala do ucha své „pravé“ – tudíž falešné – židovské jméno, jež bylo jejich tajemstvím. Jak ve svém proroctví naznačila, byla neobyčejně plodná. V následujících dvou letech, osmi měsících a osmadvaceti dnech a nocích třikrát otěhotněla a pokaždé přivedla na svět hned několik dětí – nejméně sedm a jednou dokonce jedenáct či možná devatenáct, protože záznamy jsou neurčité a nepřesné. Všechny děti po ní zdědily její nejcharakterističtější rys: chyběly jim ušní lalůčky.

Kdyby byl Ibn Rušd zběhlý v okultních vědách, uvědomil by si, že jeho děti nejsou potomky lidské matky, jenže byl pří-

liš ponořen do vlastního nitra. (Někdy si říkáme, že měl – spolu s celými našimi dějinami – vlastně štěstí, že ho Dunjá milovala pro jeho ostrovtip, neboť svým přílišným sobectvím by jen těžko v někom dokázal probudit lásku.) Filozof, který nemohl filozofovat, se bál, že jeho děti po něm zdědí smutné dary, jež mu byly zároveň pokladem i prokletím. „Tenkou kůži, prozíravost a prostořekost,“ vyjmenoval je, „a tím pádem budou příliš citlivé, budou vidět příliš jasně a mluvit příliš otevřeně. Budou zranitelné vůči světu, který se považuje za nezranitelný, pochopí jeho proměnlivost, byť sám se považuje za neměnný, dříve než ostatní vycítí, co přijde, poznají, že na bránu přítomnosti se sápe barbarská budoucnost, zatímco ostatní lpějí na zchátralé, prázdné minulosti. Budou-li mít naše děti štěstí, zdědí jen tvoje uši, ale jelikož jsou nepochybně i moje, budou si bohužel nejspíš příliš brzy myslet a slyšet příliš mnoho včetně toho, co je myslet si a slyšet zapovězeno.“

„Vyprávěj mi nějaký příběh,“ dožadovala se Dunjá často v posteli v prvních dnech jejich soužití. Ibn Rušd rychle přišel na to, že navzdory zdánlivému mládí umí být jak v posteli, tak mimo ni náročná a umíněná. Byla proti němu jako pouhý ptáček nebo pídalka, ale často měl pocit, že je v ní víc síly než v něm samém. Byla radostí jeho stáří, energii od něj však vyžadovala v míře, jaké byl jen těžko dlouhodobě schopen. Ve svém věku toužil v posteli někdy jen spát, ale Dunjá v jeho přání zdřímnout si spatřovala projev nepřátelství. „Když se budeš celou noc milovat,“ přemlouvala ho, „budeš se cítit odpočatější, než kdybys celé hodiny prochrápal jako kanec. To ví přece každý.“ Ve svém věku už se do stavu požadovaného pro sexuální akt nedostával snadno, zvláště několik nocí po sobě, ale ona v jeho stařeckých potížích se vzrušením viděla

jen důkaz toho, že ji nemiluje. „Když tě žena přitahuje, jde to přece samo,“ tvrdila, „kolik nocí chceš. Já jsem nadržená pořád a můžu se milovat donekonečna, žádnou stopku v sobě nemám.“

Když zjistil, že její tělesný žár lze uhasit vyprávěním, trochu se mu ulevilo. „Vyprávěj mi nějaký příběh,“ vybídla ho, stulila se mu do podpaží a on si s rukou položenou na její hlavě pomyslel, dobrá, dnes večer mám pokoj, a jal se jí kousek po kousku představovat příběh svého myšlení. Používal slov, která mnohé z jeho současníků šokovala, včetně „rozumu“, „logiky“ a „vědy“, což byly tři pilíře jeho úvah, ideje, jež přivedly jeho knihy na hranici. Ta slova v Dunje probouzela obavy, ale strach ji vzrušoval, a tak se k němu přitulila blíž a řekla: „Drž mi hlavu, když už do ní naléváš svoje lži.“

V jeho nitru zela hluboká, smutná rána, protože měl za sebou porážku: s mrtvým Peršanem al-Ghazálím z Túsu, protivníkem, který byl už pětaosmdesát let po smrti, prohrál svou životní bitvu. Al-Ghazálí napsal před sto lety knihu nazvanou *Vyvrácení filozofů*, v níž napadl řecké myslitele, jako byl Aristoteles či novoplatonici, a jejich spojence, Ibn Rušdovy slavné předchůdce Ibn Sínu a al-Fárábího. Al-Ghazálího postihla v jedné chvíli krize víry, ale pak se opět stal největší metlou filozofie v dějinách. Filozofie není schopna dokázat existenci Boha, poškleboval se, ani to, že není možné, aby existovali dva bohové. Filozofie věří v nevyhnutelnost příčiny a následku, čímž zeslabuje moc Boha, který by mohl, pokud by si zamlouval, snadno změnit následky a zeslabit účinnost příčin.

„Co se stane,“ zeptal se Ibn Rušd Dunji, když je obestřelo noční ticho a mohli hovořit o zakázaných věcech, „dostane-li se zapálený klacík do kontaktu s klubkem bavlny?“

„Bavlna samozřejmě vzplane,“ odpověděla.

„A proč se tak stane?“

„Protože tak to je,“ odvětila, „oheň olízne bavlnu a ta se stane jeho součástí, tak to prostě chodí.“

„Přírodní zákony,“ dodal, „příčina má svůj následek,“ a její hlava pod jeho něžným dotykem přikývla.

„Nesouhlasil,“ pokračoval Ibn Rušd a ona věděla, že má na mysli al-Ghazálího, svého přemožitele. „Prohlásil, že bavlna začne hořet, protože to Bůh chce, protože v božím vesmíru je jediným zákonem boží vůle.“

„Takže kdyby Bůh chtěl, aby bavlna oheň uhasila, kdyby chtěl, aby se oheň stal součástí bavlny, dokázal by to?“

„Ano,“ přikývl Ibn Rušd. „Podle toho, co al-Ghazálí napsal, by to Bůh dokázal.“

Zamyslela se. „To je hloupost,“ řekla nakonec. I ve tmě ucítila, že mu ústa ve vousaté tváři zkřivil odevzdaný úsměv, v němž se mísil cynismus s bolestí. „Řekl by, že to je pravá víra,“ dodal na vysvětlenou, „a že nesouhlasit s tím by bylo... nekonzistentní.“

„Takže když si Bůh zamane, stát se může cokoliv,“ dodala. „Člověk by se mohl třeba přestat dotýkat nohama země a začal by chodit ve vzduchu.“

„Zázrak se stane tehdy,“ poznamenal Ibn Rušd, „když Bůh prostě změní pravidla hry, a nerozumíme-li tomu, pak jen proto, že Bůh je v zásadě nepopsatelný, což znamená, že je nad naše chápání.“

Znovu se odmlčela. „Předpokládejme, že předpokládám,“ pravila po chvíli, „že Bůh neexistuje. Předpokládejme, že bys mi vnutil předpoklad, že ‚rozum‘, ‚logika‘ a ‚věda‘ v sobě mají kouzlo, které činí Boha zbytečným. Je možné předpokládat, že by takový předpoklad vůbec byl možný?“ Cítila, jak ztuhl.

Ted' *svými* slovy naháním strach *jemu*, napadlo ji, a jistým zvláštním způsobem ji to potěšilo. „Ne,“ odsekl stroze. „To by byl opravdu hloupý předpoklad.“

Sám napsal knihu *Vyvrácení vyvrácení*, v níž al-Ghazálímu odpovídal, třebaže je dělilo sto let a tisíce mil, ale i navzdory kousavému názvu zůstal vliv mrtvého Peršana neotřesen a nakonec to byl Ibn Rušd, kdo se dočkal potupy a jehož kniha skončila na hranici, kde ji strávil oheň, protože k tomu Bůh v danou chvíli prostě dal svolení. V celém svém díle se snažil nalézt soulad mezi slovy „rozum“, „logika“ a „věda“ a slovy „Bůh“, „víra“ a „Korán“, ale neuspěl, přestože s nesmírnou obratností argumentoval z pozice laskavosti, poukazuje prostřednictvím citátu z Koránu na to, že Bůh musí existovat kvůli zahradě pozemských potěšení, již poskytl lidstvu: *A nesíláme snad prostřednictvím dešťových mračen hojnost vody, abychom z ní dali vyrůst obilí a rostlinám i hustě zarostlým zahradám?* Byl náruživým amatérským zahradníkem a měl dojem, že argument z pozice laskavosti dokazuje jak existenci Boha, tak jeho v podstatě laskavou, svobodomyšlnou povahu, ale vyznavači krutějšího Boha ho porazili. Ted' lehával, nebo v to aspoň věřil, s konvertovanou Židovkou, kterou zachránil před nevěstincem a jež mu uměla nahlížet do snů, v nichž se s al-Ghazálím přel jazykem nesmiřitelných, jazykem horlivosti zacházejícím až do krajnosti, který by ho v bdělém stavu odsoudil do rukou kata.

Zatímco Dunjá kynula a přiváděla v malém domku na svět jedno dítě za druhým, ubývalo v něm prostoru pro Ibn Rušdovy exkomunikované „lži“. Jejich intimní chvílky polevily a vystřídal je potíže s penězi. „Pravý muž se staví k důsledkům svých činů čelem,“ vyčítala mu, „zvláště když věří v příčinu a následek.“ Jenže vydělávání peněz nikdy nepatřilo

k filozofovým silným stránkám. Obchod s koňmi byl zrádný, plný lichvářů, a zisky byly mizivé. Na trhu se džbány panovala silná konkurence, ceny byly nízké. „Účtuj víc svým pacientům,“ radila mu popuzeně. „Měl bys něco vytěžít ze svého někdejšího věhlasu, i když ten je dnes poněkud zašlý. Co jiného ti zbývá? Nestačí být jen stvůrou, která plodí děti. Uděláš děti, přivedeš je na svět, musíš je nakrmit. V tom je ‚logika‘. To dá ‚rozum‘.“ Dobře věděla, jaká slova proti němu použít. „Neudělat to,“ vzkřikla vítězoslavně, „je známkou nekonzistentnosti.“

(Džinové mají v oblibě zlato, drahokamy a další třpytivé věci a často ukrývají své poklady v podzemních jeskyních. Proč tedy princezna džinů nevykřikla u vchodu do jeskyně s poklady *Otevři se* a šmahem jejich finanční problémy nevyřešila? Protože si zvolila lidský život a partnerství jako „lidská“ manželka lidského stvoření, a byla touto volbou vázána. Odhalit před milencem svou pravou povahu v této pozdní fázi by znamenalo odhalit něco jako zradu či lež dřímající v jádru jejich vztahu. A tak zůstala zticha a bála se, aby ji Ibn Rušd neopustil. Nakonec to stejně udělal; ze svých vlastních lidských pohnutek.)

Existovala perská kniha s názvem *Hazár afsána* neboli *Tisíc vyprávění*, která byla přeložena do arabštiny. V arabské verzi bylo příběhů méně než tisíc, ale jejich děj se odehrával během tisíce nocí, či spíš, protože sudá čísla jsou ošklivá, během tisíce a jedné noci. Ibn Rušd tu knihu nikdy neviděl, ale několik příběhů vyslechl u dvora. Zalíbil se mu ten o rybáři a džinovi, ani ne tak kvůli fantastickým prvkům (džin z lampy, kouzelné mluvící ryby, začarovaný princ s tělem napůl z mramoru), jako spíš svou řemeslnou krásou, tím, jak se jednotlivé příběhy prolínaly s jinými a měly v sobě ukryté

další, takže ve vyprávění se zrcadlil skutečný život, pomyslel si Ibn Rušd, ve kterém jsou všechny naše příběhy součástí příběhů jiných a všechny zapadají do rozsáhlejších, velkolepějších vyprávění, jež jsou součástí dějin našich rodin, zemí a víry. Ještě krásnější než příběhy v příbězích bylo ústřední vyprávění o vypravěčce, princezně Šahrazád, která příběhy vykládala krutému manželovi, aby se vyhnula popravě. Příběhy vyprávěné proto, aby čelily smrti, aby zcivilizovaly barbara. A v nohách manželské postele seděla Šahrazádina sestra, vzorná posluchačka, a dožadovala se dalšího a dalšího a ještě jednoho příběhu. Právě podle této sestry jménem Dunjázád pojmenoval Ibn Rušd zástupy dětí, jež vycházely z lůna jeho milenky Dunji: „To, co do tohoto domku nepouští ani paprsek světla a nutí mě vybírat od pacientů, churavějících a nemocných Luceňanů, lichvářské poplatky, je příchod *Dunjázádu* neboli Dunjina rodu, Dunjovců, což v překladu znamená lidé světa.“

Dunji se to hluboce dotklo. „Chceš říct,“ ohradila se, „že jen proto, že nejsme sezdaní, nemohou naše děti nést otcovo jméno?“ Ibn Rušdova ústa zkřivil posmutnělý úsměv. „Je lepší, když budou známy pod jménem Dunjázád,“ namítl, „které v sobě nese svět a jež svět nesoudí. Jako Rušdovci by do dějin automaticky vešli se znamením na čele.“ Dunjá o sobě začala mluvit jako o Šahrazádině sestře a stejně jako ona se dožadovala dalších příběhů, jen s tím rozdílem, že její Šahrazád byl muž, její milenec a nikoli bratr, a některé z jeho příběhů by jim oběma mohly přinést smrt, kdyby z jejich potemnělé ložnice náhodou unikly. Byl cosi jako anti-Šahrazád, sdělila mu Dunjá, přesný opak vypravěčky z *Tisíce a jedné noci*: ta si svými příběhy život zachránila, kdežto ty jeho jej na životě ohrožují. Pak ale chalíf Abú Júsuf Jakúb vyhrál válku, když do-

sáhl u Alarcosu na řece Guadianě svého největšího vojenského vítězství nad křesťanským králem Alfonsem VIII. Kastilským. Po této bitvě, v níž jeho jednotky pobily na sto padesát tisíc kastilských vojáků, dobrou polovinu křesťanské armády, si dal jméno al-Mansúr, Vítězný, se smelostí hrdinského přemožitele ukončil vládu fanatických Berberů a povolal Ibn Rušda zpátky ke dvoru.

Starému filozofovi smyli z čela znamení hanby a ukončili jeho vyhnanství; byl rehabilitován, omilostněn a se slávou se vrátil na bývalé místo dvorního lékaře do Córdoba, k čemuž došlo dva roky, osm měsíců a osmadvacet dní a nocí od začátku vyhnanství, což znamenalo tisíc dní a nocí a jeden den a jednu noc navíc; a Dunjá byla samozřejmě opět těhotná a on ji samozřejmě nepojal za manželku, jejím dítětem nikdy nepředal své jméno a ji s sebou nevzal k almohadskému dvoru, a tak se vytratila z dějin, které si vzal s sebou spolu se svými taláry, bublajícími křivulemi a rukopisy, některými vázanými, jinými ve svitcích, rukopisy jiných autorů, neboť jeho vlastní byly spáleny, přestože mnohé z nich se zachovaly, svěřil se jí, v jiných městech, v knihovnách přátel a na místech, kde je ukryl v očekávání dne, kdy upadne v nemilost, neboť moudrý muž je vždycky připraven na nepřízeň osudu, ale je-li jaksepatří skromný, jeho přízeň ho překvapí. Odešel, aniž by dojedl snídani nebo se rozloučil, a ona mu nevyhrožovala, nevyjevila svou pravou povahu ani sílu, již v sobě skrývala, neřekla, vím, co říkáš ze spaní, když předpokládáš něco, co je hloupé předpokládat, když se přestáváš snažit usmířit nesmiřitelné a pronášíš strašlivou, fatální pravdu. Nechala dějiny, aby ji opustily, a nesnažila se je zadržet, tak jako když děti sledují slavnostní přehlídku, uloží si ji do paměti, promění ji v cosi nezapomenutelného, přisvojí si ji; a dál ho milovala,

přestože ji tak lehce opustil. Byl jsi mi vším, chtěla mu říct, byl jsi mým sluncem i měsícem, a kdo mi teď bude držet hlavu, kdo mě bude líbat na rty, kdo bude otcem mých dětí, jenže on byl velkým mužem předurčeným pro dvorany nesmrtelných a tihle uvřeštění spratci byli pouhý odpad, který po sobě zanechal.

Jednoho dne, zamumlala k nepřítomnému filozofovi, jednoho dne dlouho po tom, co zemřeš, se budeš chtít ke své rodině přihlásit, a já, přízrak tvé manželky, ti to přání splním, i když jsi mi zlomil srdce.

Traduje se, že načas ještě mezi lidmi zůstala, možná v marné naději, že se k ní vrátí, a že jí nadále posílal peníze, že ji snad i čas od času navštívil a že obchodování s koňmi pověsila na hřebík, i když pokračovala se džbány, ale teď, když nad jejím domem navždy zapadlo slunce a měsíc dějin, její příběh prostoupily stíny a tajemno, a možná je pravda, co se říká, že po Ibn Rušdově smrti se k ní jeho duch vrátil a zplodil s ní další děti. Proslýchá se také, že jí Ibn Rušd přinesl lampu s džinem, který byl pak otcem jejích dětí narozených poté, co ji filozof opustil – z čehož je patrné, jak snadno dokážou fámy převrátit věci vzhůru nohama. A říká se i to, již ne v dobrém, že opuštěná žena k sobě vzala každého muže, který jí byl ochoten platit nájem, a každý z nich jí zanechal další řadu potomků, takže Dunjázád, Dunjini potomci, nebo alespoň někteří či mnozí z nich, už nebyli Ibn Rušdovi levobočci; v očích většiny lidí se z jejího příběhu stala přerušovaná čára, jeho písmena se rozpila do nesmyslných tvarů, neschopná odhalit, jak dlouho žila a jak, kde nebo s kým, či kdy a jak – a zda vůbec – umřela.

Nikdo nepostřehl ani nedbal na to, že se jednoho dne pootočila, proklouzla skulinou v našem světě a vrátila se do

Paríšťanu, jiné reality, snového světa, z něhož se džinové pravidelně vynořují, aby obtěžovali či oblažovali lidstvo. Obyvatelům Luceny připadalo, že se rozplynula, možná v ohni bez kouře. Poté co náš svět opustila, se počet těch, kdo přišli ze světa džinů do toho našeho, zmenšil a pak nadlouho přestali přicházet nadobro a skuliny ve světě zarostly nezáživným plevelem zvyklostí a trnitými keři suchopáru, až se nakonec zavřely úplně a naši předkové byli ponecháni vlastnímu pinožení bez prospěchu či prokletí kouzel.

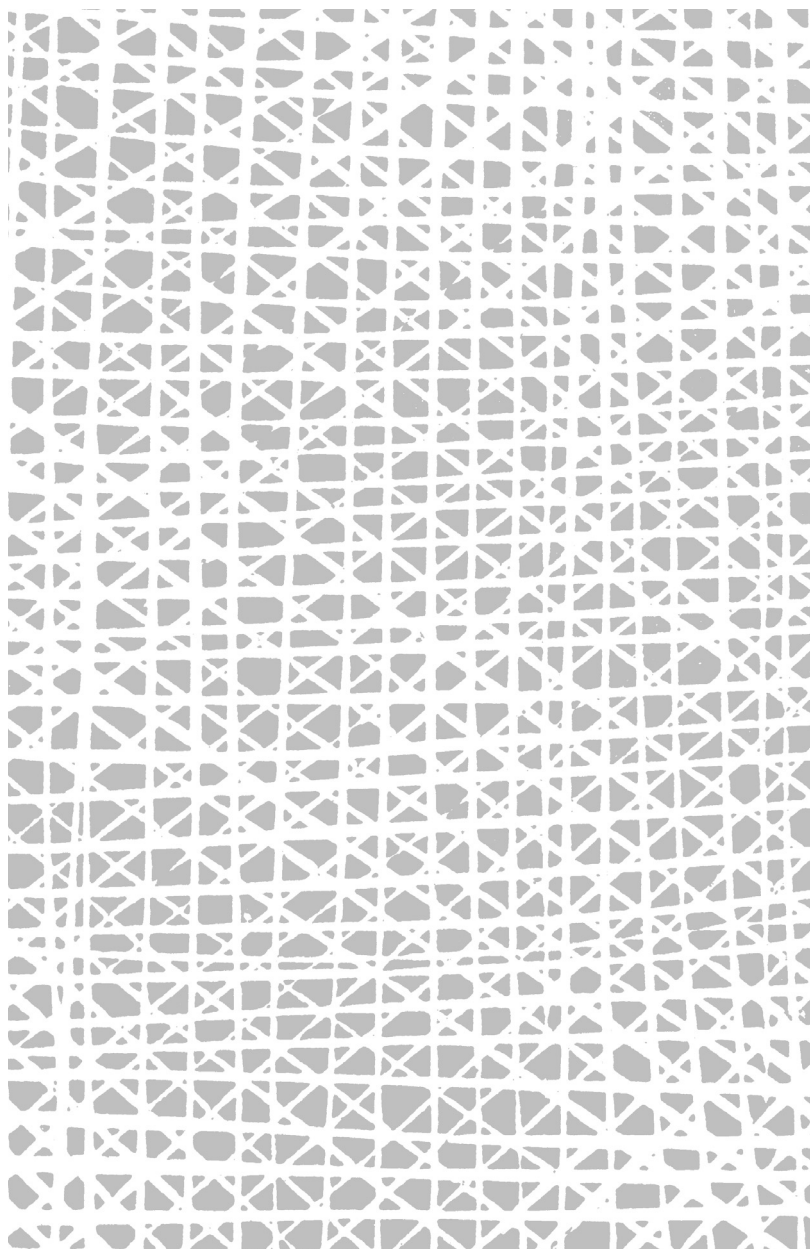
Dunjiny děti se však měly k světu. Tolik říct můžeme. A když byli o téměř tři století později Židé, dokonce i ti, co si tak nemohli říkat, ze Španělska vyhnáni, nasedli potomci Dunjiných dětí v Cádiz a Palos de Moguer na loď, překonali Pyreneje, odlétli na kouzelných kobercích nebo na obřích vázách tak jako džinové, k nimž patřili, překročili světadíly, přepluli sedmero moří, zdolali vysoké hory, přeplavali mohutné řeky, spustili se do hlubokých údolí a našli útočiště a bezpečí, kde se dalo, a rychle jeden na druhého zapomněli nebo na sebe vzpomínali tak dlouho, jak to jen šlo, a pak zapomněli, nebo nezapomněli nikdy, stali se rodinou, která přestala být skutečnou rodinou, kmenem, který přestal být skutečným kmenem; mnozí z nich po staletích, neznalí svého nadpřirozeného původu a nedbalí historie nucené konverze Židů, přijali každou a zároveň žádnou víru, z některých se stali zbožní fanatici, zatímco z jiných přezíraví bezvěrci; rodina bez domova, zato s příbuznými na každém místě, vesnice bez jasného místa určení, ale vinoucí se každým místem na zemi jako rostliny bez kořenů, mech, lišejník nebo popínavé orchideje, jež nedokážou samy stát a musejí se opřít o druhé.

Dějiny bývají kruté k těm, kteří je opustí, a stejně kruté umějí být k těm, kteří je tvoří. Ibn Rušd zemřel (stářím, jak

se obecně soudí) na cestě do Marrákeše ani ne rok po své rehabilitaci a nedočkal se vzestupu svého věhlasu a jeho rozšíření za hranice vlastního světa do světa bezvěrců, v němž jeho aristotelovské komentáře položily základy pozoruhodné obliby jeho velkého předchůdce a staly se úhelnými kameny filozofie bezbožných bezvěrců zvané *saecularis*, což znamená myšlenku, jež se zrodí jednou za *saeculum*, jednu epochu světa, nebo snad myšlenku na celé věky, a byly věrným obrazem a ozvěnou myšlenek, které pronášel pouze ve snu. Možná že jako zbožný člověk by nebyl potěšen tím, jaké místo mu dějiny přisoudily, neboť je paradoxní, stane-li se věřící inspirací myšlenek, k nimž není víry třeba, a ještě paradoxnější, zvítězí-li něčí filozofie za hranicemi jeho vlastního světa, zatímco v něm samém je poražena, protože ve světě, který Ibn Rušd znal, se množili a království zdědili potomci jeho mrtvého protivníka al-Ghazálího, zatímco jeho vlastní levobočci zanechali jeho zapovězené jméno na místě a rozprchli se, aby zalidnili zeměkouli. Velká část přeživších skončila na velkém severoamerickém kontinentu a mnozí další na velkém jihoasijském subkontinentu díky fenoménu „shlukování“, který je součástí záhadné nelogičnosti nahodilé distribuce; řada z nich pak postupovala dál na západ a na jih po celé Americe a na sever a západ z onoho velkého kosočtverce u paty Asie a nakonec do každé země světa, neboť o Dunjázádu platí, že kromě nezvyklých uší mají všichni jeho příslušníci také neklidné nohy. A Ibn Rušd byl sice po smrti, ale jak uvidíme, v polemice se svým sokem pokračoval i poté, protože debatám velkých myslitelů nikdy není konec, debata sama je nástrojem k tříbení mysli, nástrojem ze všech nejostřejším, zrozeným z lásky k vědění – filozofie.

Pan Geronimo

O osm set a více let později, o víc než pět tisíc kilometrů dál a z dnešního pohledu před více než tisíciletím udeřila na město našich předků jako bomba bouře. Jejich dětství sklouzlo do vody a zmizelo spolu s přístavními hrázemi ze vzpomínek, na nichž kdysi pojídali sladkosti a pizzu, a krytými promenádami z touhy, kde se ukrývali před letním sluncem a vyměňovali si první polibky. Noční oblohou poletovaly jako dezorientovaní netopýři střechy domů a podkroví, kde uchovávali svou minulost, byla vydána napospas žvlům, až se zdálo, že všechno, co kdy existovalo, strávila kořistnická obloha. Jejich tajemství se utopila v zaplavených sklepích a oni si je nedokázali vybavit. Opustila je síla. Snesla se temnota.

Než byla přerušena dodávka proudu, televize přenášela záběry pořízené ze vzduchu, na kterých jako přistávající mimozemská kosmická loď vířila obří bílá spirála. Pak řeka zatopila elektrárny, na dráty vysokého napětí popadaly stromy, které rozdrtily i přístřešky, kde byly uloženy záložní generátory, a začala apokalypsa. Jakési lano, jež naše předky poutalo k realitě, se přetrhlo, a zatímco jim v uších skučely živly, snadno uvěřili, že skuliny ve světě se znovu otevřely, hermetické uzávěry povolily a oblohu ovládli rozesmátí čarodějové, satanští jezdcí cválající v oblacích.

Tři dny a tři dny noci nikdo nepromluvil, protože existoval jen jazyk bouře a naši předkové tuhle otřesnou řeč neovládali. Pak běsnění konečně pominulo a oni, jako děti, jež se odmítají smířit s koncem dětství, chtěli, aby všechno bylo jako dřív. Když se však vrátilo světlo, zdálo se jiné. Bylo to bílé světlo, které nikdy předtím neviděli, ostré jako lampa u výslechu, nevrhalo stíny, bylo nemilosrdné, nebylo před ním úniku. Jako by říkalo, dejte si pozor, neboť přicházím pálit a soudit.

Pak se začaly dít podivné věci. Trvaly dva roky, osm měsíců a osmadvacet nocí.

Tak známe ten příběh dnes, o celé milénium později, jako dějiny prosycené a snad i pohlčené legendami. Tak na něj dnes pohlížíme, jako by šlo o vzpomínky, jež se můžou mýlit, nebo o sen z hodně vzdálené minulosti. Pokud je zcela či zčásti nepravdivý nebo do něj pronikly smyšlené historky, je pozdě s tím něco dělat. Je to příběh o našich předcích tak, jak ho chceme vyprávět, takže je samozřejmě i naším příběhem.

Bylo to ve středu po oné velké bouři, kdy si pan Geronimo poprvé všiml, že se nohama nedotýká země. Jako obvykle se probudil hodinu před svítáním a napůl si vybavoval zvláštní sen, v němž měl na hrudi přitisknuté ženské rty, cosi neslyšně mumlající. Měl ucpaný nos, sucho v ústech, protože jimi ve spánku dýchal, zatuhlý krk z toho, že měl ve zvyku dávat si pod hlavu příliš mnoho polštářů, a svědil ho ekzém na levém kotníku. Jeho tělo bylo po ránu snůškou důvěrně známého množství trápení: jinými slovy neměl nač si stěžovat. Vlastně měl pocit, že chodidla má v pořádku. Ta působila panu Gero-

nimovi valnou část života potíže, ale dnes na něj brala ohledy. Čas od času trpěl kvůli zborcené klenbě bolestmi, přestože každý večer před spaním a hned po probuzení pečlivě procvičoval nožní klenbu, nosil vložky do bot a chodil bosky nahoru a dolů po schodech. Pak tu byl boj, který sváděl se dnou, a léky, které vyvolávaly průjem. Bolesti se ozývaly v pravidelných intervalech a on je přijímal, utěšuje se tím, co zjistil už jako mladík: že ploché nohy člověku umožňují vyhnout se vojenské službě. Pan Geronimo měl sice odvodový věk dávno za sebou, ale tahle banální skutečnost mu stále přinášela útěchu. A dna byla koneckonců nemocí králů.

Poslední dobou se mu na patách dělaly tlusté, praskající mozoly, jež bylo třeba ošetřit, ale na návštěvu pedikúry neměl čas. Bez nohou se neobešel, prostál na nich celý den. Chodidla za sebou měla pár dní odpočinku, jelikož v takové bouři se zahradničit nedá, a tak ho možná dnes ráno odměnila a zbytečně na sebe neupozorňovala. Přehodil nohy přes okraj postele a postavil se. V tu chvíli bylo skutečně něco jinak. S povrchem leštěných dřevěných palubek v ložnici byl dobře obeznámený, ale to středeční ráno je z nějakého důvodu neucítil. Pod nohama měl novou tlumenou měkkost, cosi jako hojivou prázdnotu. Možná že ztratil v chodidlech cit, že mu vlivem tvrdnoucích mozolů úplně odumřela. Muž jeho kalibru, muž v letech, jehož čeká den plný náročné fyzické práce, se takovými maličkostmi nezabýval. Muž jeho kalibru, vysoký, silný, v dobré tělesné kondici, se nepáral s prkotinami a nenechal se ničím takovým zastavit.

Proud pořád ještě nešel a voda skoro netekla, i když slibovali, že nazítří obojí znovu zprovozní. Pan Geronimo byl úzkostlivý člověk a vadilo mu, že si nemůže pořádně vyčistit zuby ani se osprchovat. Trochou vody, která zbývala ve vaně,

spláchl záchod. (V rámci preventivních opatření si ještě před začátkem bouře napustil plnou vanu vody.) Nasoukal se do montérek a do bot a s pohledem na zablokovaný výtah sešel po schodech do zničených ulic. Po šedesátce, říkal si v duchu, ve věku, kdy se většina mužů oddá lenošení, není o nic méně fit a v pohybu než předtím. Postaral se o to život, který si už dávno vybral. Zavedl ho pryč od otcovy církve se zázračným uzdravováním a uječenými ženskými vstávajícími z kolečkových křesel, protože do nich vstoupil Kristus, i od architektonického ateliéru jeho dobráckého strýce, kde mohl prosedět dlouhá neviditelná léta a kreslit jeho zneuznané vize, půdorysy podlaží plné zklamání a frustrací a všeho, co by mohlo být, kdyby... Pan Geronimo dal vale Ježíšovi a rýsovacím stolům a přesunul se na čerstvý vzduch.

V zelené dodávce, která měla po stranách červeným písmem ve žlutém poli jasně vyvedený nápis *Pan Geronimo Zahradník* s telefonním číslem a webovou adresou, pod sebou necítil sedadlo; popraskaná zelená koženka se mu většinou pohodlně zarývala do pravé půlky, dnes však jako by o ní nevěděl. Rozhodně nebyl ve své kůži. Po celém těle zaznamenal jakési snížení citlivosti. To ho zneklidňovalo. Ve svém věku a vzhledem ke svému oboru musel drobné zrady těla řešit, musel se s nimi vypořádat, aby zažehnal ty větší, jež měly teprve přijít. Bude se muset nechat vyšetřit, ale ne teď, bezprostředně po bouři mají doktoři a nemocnice jiné starosti. Plynový a brzdový pedál mu pod podrážkou připadaly podivně odpružené, jako by od něj dnes ráno vyžadovaly o něco větší tlak. Bouře zjevně rozhodila kromě lidských duší i duše motorových vozidel. Pod vybitými okny ležela opuštěná, zoufalá auta a zasmušilý žlutý autobus převrácený na bok. Hlavní silnice však byly zprůjezdněny a Washingtonův most byl

znovu otevřen. Benzínu byl nedostatek, ale pan Geronimo ho měl dostatečnou zásobu a počítal, že s ní vyjde. Měl totiž ve zvyku hromadit palivo, plynové masky, kapesní svítilny, příkrývky, zásoby zdravotnického materiálu, konzervy, odlehčené zásobníky na vodu; žil v očekávání mimořádných situací, počítal s tím, že předivo společnosti se roztrhne a rozplete, věděl, že jednotlivé kusy dokáže udržet pohromadě jen superlepídlo, a nevěřil, že je v lidské povaze stavět pevně a spolehlivě. Očekával to nejhorší. A byl také pověřivý; prsty míval často překřížené pro štěstí a věděl mimo jiné, že v Americe žijí ve stromech zlí duchové, takže je nutné na dřevo zafukovat, aby je člověk vyhnal, kdežto britští stromoví duchové (byl obdivovatelem britského venkova) jsou přátelská stvoření, takže na dřevo se fuká, aby měl člověk z jejich laskavosti užitek. Tyhle věci bylo důležité vědět. Opatrnosti nebylo nazbyt. A obrátíte-li se zády k Bohu, měli byste zůstat zadobře s paní Štětšenou.

Prizpůsobil se potřebám dodávky, projel východní stranou ostrova a přes znovuotevřený most George Washingtona. V rádiu měl přirozeně naladěnou stanici se starými šlágry. Včerejšek je v tahu, je v tahu, zpívaly někdejší hvězdy. Trefná poznámka, pomyslel si. To teda je. A zítřek nikdy nepřijde, což znamená, že zbývá jen dnešek. Řeka se vrátila do svého přirozeného koryta, ale podél břehů bylo vidět zkázu a černé bahno, utonulou minulost města exhumovanou z černého bahna, komíny potopených říčních člunů vyčnívající jako periskopy z černého bahna, strašidelné, kolozubé oldsmobily pokryté blátivou krustou a vyvržené na souš, ale i ponuřejší tajemství, v černém bahně plula kostra legendární říční příšery Kipsyho a lebky zavražděných irských přístavních dělníků, a i z rádia bylo slyšet divné zprávy, černé bahno nadzdvihlo

hradby indiánské tvrze Nipinichsen a v naplaveném bahně v nejjihnějším cípu Manhattanu zůstaly ležet zmáčené kožesiny prastarých holandských obchodníků a původní skříňka na šperky, v níž byly uloženy šmuky v hodnotě šedesáti holandských zlatých, za něž jistý Peter Minit kupil kopcovitý ostrov od Indiánů kmene Lenape, jako kdyby bouře našim předkům vzkazovala, seru na vás, kupuju si ten ostrov zpátky.

Zamířil po rozbitých, bouří zaneřáděných cestách do La Incoerenzy, sídla Blissových. Za městem řádila bouře ještě zuřivěji. Blesky spojily jako obří pokroucené pilíře La Incoerenzu s oblohou a řád, jež si člověk ve vesmíru pouze vysnil, jak upozorňoval Henry James, se rozpadl pod tíhou chaosu, skutečného zákona přírody. Nad bránou pozemku se nebezpečně pohupoval drát elektrického vedení, na jehož konci číhala smrt. Když se dotkl mřížoví, modře to zajiskřilo. Starý dům stál houževnatě na svém místě, ale řeka prorazila břehy a vzedmula se jako obrovská mihule, samé bláto a zuby, a spolkla naráz celý pozemek. Voda už stačila opadnout, ale zanechala po sobě zkázu. Pan Geronimo na tu spoušť hleděl a měl pocit, že je přítomen skonu své představitosti, že stojí na místě činu, kde ji zavraždilo husté černé bahno a nezničitelný sajrajt minulosti. Možná si i poplakal. A právě tam, na oněch dříve zvlněných trávnících, nyní skrytých pod nánosem černého bahna z rozvodněného Hudsonu, zatímco si s pláčem prohlížel trosky svých více než desetiletých zahradních úprav, kamenné labyrinty, které zněly ozvěnou Keltů z doby železné, botanickou zahradu, jež strčila svou floridskou sestřenicí do kapsy, sluneční hodiny, repliku těch, které byly k vidění na nultém poledníku v Greenwichi, rododendronový háj, mínójský labyrint s vypaseným kamenným Mínotaurem uprostřed, zastrčená zákoutí obklopená živým plotem, to vše

ztracené a polámané pod tíhou černého bahna historie, kořeny stromů vyčnívající z černého bahna jako paže tonoucích – právě tam pan Geronimo pochopil, že jeho chodidla postihla závažná nová porucha. Stoupl si do bláta, ale jeho boty nemlaskly ani se neprobořily. Zmateně udělal po té černé ploše dva nebo tři kroky, ohlédl se a viděl, že nezanechal žádné stopy.

„Zatraceně,“ zvolal ohromeně. Do jakého světa ho ta divoká bouře uvrhla? Hned tak ho něco nevylekalo, ale z chybějících šlápot měl pěkně nahnáno. Dupl levou nohou, pak pravou, znovu levou. Nadskočil a s co největší silou dopadl na zem. Bahno se ani nehnulo. Nepřehnal to s pitím? Ne, i když si čas od času přihnul víc, než bylo zdrávo, jak se to osamělým starcům stává, a proč ne, ale tentokrát byl alkohol z obliga. Nebo pořád ještě spí a o La Incoerenze ztracené pod mořem bahna se mu jen zdá? Možná, ale tohle mu jako sen nepřipadalo. Bylo to snad nějaké neskutečné říční bahno, bahno z nějaké přízračné řeky, jež bylo doposud příslušným vědcům neznámé a jemuž jakési tajemství vodních hlubin dalo sílu odolat váze poskakujícího člověka? Nebo – což vypadalo jako ta nejhodnověrnější, byť zároveň nejznepokojivější možnost – došlo k nějaké změně v něm samotném? K nějakému nevysvětlitelnému snížení vlivu zemské přitažlivosti na jeho osobu? Ježíši, blesklo mu hlavou a okamžitě si představil otce, jak nad tím rouháním vraští čelo, jak laje jeho dětskému já ze vzdálenosti půl metru, jako kdyby dštil tak jako každý týden na shromážděné věřící z kazatelny oheň a síru, Ježíši! Bude si ty nohy muset nechat opravdu prohlédnout.

Pan Geronimo byl realista, a tak ho nenapadlo, že začal nový iracionální věk, v němž porucha gravitace, již padl za oběť, bude jen jedním z mnoha vnějších projevů. I další

bizarnosti jeho vlastního příběhu byly nad jeho chápání. Například mu vůbec nepřišlo na mysl, že by se v blízké době mohl milovat s princeznou džinů. Jeho pozornost neupoutala ani změna globálního stavu věcí. Ze své vážné situace nevyvozoval žádné širší závěry. Neuměl si představit, že se z oceánu co nevidět znovu vynoří ohromné mořské stvůry schopné pozřít naráz celou loď, že se objeví muži natolik silní, aby uzvedli dospělého slona, nebo že se po obloze budou rychlostí blesku prohánět čarodějové na kouzelně poháněných létajících vázách. Netušil, že ho mohl uhranout mocný a škodolibý džin.

Byl však založením systematik, a tak znepokojen svým novým tělesným stavem sáhl do kapsy otrhané blůzy montérek a nahmatal přeložený list papíru, účet za elektřinu. Proud sice vypnuli, ale faktury si dál tvrdošijně říkaly o řádné uhrazení v termínu. Odpovídalo to přirozenému řádu věcí. Rozložil papír a rozprostřel ho do bláta. Pak se na něj postavil, chvíli na něj dupal a skákal, pokusil si o něj otřít podrážky bot. Účet zůstal netknutý. Natáhl se, energicky za něj vzal, a papír mu zpod nohou vyklouzl. Po šlápotě na něm nebylo ani známky. Zkusil to podruhé, a dokázal fakturu čistě protáhnout pod podrážkami bot. Mezera mezi ním a zemí byla sice mizivá, ale neoddiskutovatelná. Trvale se teď nacházel nad zemským povrchem nejméně na tloušťku papíru. Pan Geronimo se s listem v ruce napřimil. Kolem něj se válely obří mrtvé stromy a dál se propadaly do bahna. Francouzským oknem v přízemí ho pozorovala Filozofka, jeho zaměstnavatelka a dědička firmy na výrobu krmiva slečna Alexandra Blissová Fariňová, po překrásné mladé tváři jí stékaly slzy a z očí vyzařovalo ještě cosi, co nedokázal rozeznat. Možná to byl strach nebo šok. Možná to dokonce byla tělesná touha.

*

Až doposud představoval život pana Geronima jistou cestu, jež nebyla v kočovném světě našich předků, ve kterém se lidé dokázali snadno oprostít od míst, víry, společenství, zemí, jazyků a dokonce i od důležitějších věcí, jako je čest, morálka, zdravý úsudek nebo pravda, ničím ojedinělým; ve světě, v němž se, dá-li se to tak říct, odštěpili od svého původního životního příběhu a až do konce svých dní se sami snažili nalézt či vymyslet nová, syntetická vyprávění. Narodil se v bombajské čtvrti Bandra jako Raphael Hieronymus Manazes, nelegitimní syn zapáleného katolického kněze, víc než šedesát let před událostmi, jež nás nyní zajímají, a jméno mu dal na jiném světadíle v jiné světové epoše muž (dávno zesnulý), který mu připadal stejně cizokrajný jako Marťané nebo plazi, ale zároveň mu byl tak blízký, jak jen pokrevní příbuzenství dovoluje. Jeho svatý otec, otec Jerry, R. D. Jeremiah D'Niza, vlastními slovy „kus Orsona“, „Moby Dick v lidské podobě“, sice postrádal ušní lalůčky, ale vynahrazoval si to stentorským hlasem, pojmenovaném po vojákově řecké armády ve válce proti Tróji, jehož hlas prý měl sílu jako padesát jiných dohromady. Byl místním vrchním dohazovačem a dobrotivým tyranem, konzervativcem toho správného typu, shodovali se všichni. Životní heslo si vybral stejné jako Cesar Borgia – *Aut Caesar aut nullus*, chci být buď Caesarem, nebo nikým, a jelikož otec Jerry rozhodně nebyl žádná nula, logicky z toho vyplývalo, že musí být Caesarem, a vskutku se těšil tak bezvýhradné vážnosti, že nikdo nevyváděl, když sám sobě tajně (což znamená, že o tom všichni věděli) dohodil stenografku s hrobově vážnou tváří, vyzáblinu jménem Magda Manazesová, jež vedle knězova těla připomínajího rozložitý banyán vypadala jako křehká větévka. Krátce nato Jeremiah

D’Niza mírně polevil v dodržování celibátu a zplodil pěkného chlapečka, na němž bylo díky jeho zvláštním uším okamžitě patrné, že je jeho synem. „Habsburkové a D’Nizové postrádají ušní lalůčky,“ říkal otec Jerry s oblibou. „Bohužel na císařský trůn dosedl špatný rod.“ (Drzí uličníci z Bandry Habsburky neznali a tvrdili, že Raphaelovy chybějící lalůčky jsou známkou toho, že se mu nedá věřit, že není normální, že je ztělesněním toho vzrušujícího cizího slova, *psychopat*. Jenže to byla přirozeně pověra pramenící z nevědomosti. Jako všichni ostatní chodil Raphael do kina a viděl, že psychopati – šílení zabijáci, šílení vědci, šílení mughalští princové – mají uši naprosto normální.)

Knězův syn samozřejmě nemohl dostat příjmení po otci, neboť pravidla mravopoctnosti je třeba dodržovat, a tak byl pojmenován po matce. Dobrý pastor mu dal jméno Raphael po svatém patronovi španělské Córdoby a Hieronymus po Sophroniovi Eusebiovi Hieronymovi z města Stridon alias sv. Jeronýmovi. Pro rošťáky, co na ulicích Bandry pojmenovaných po katolických svatých – sv. Lvu sv. Alexiovi sv. Josefovi sv. Ondřeji sv. Janu sv. Rochovi sv. Šebestiánu sv. Martinovi – hráli francouzský kriket, byl „Raffy-Ronny“, než vyrostl a zesílil natolik, že si z něj přestali utahovat; ale pro svého otce byl vždycky vznosně a v plném znění mladým Raphaelem Hieronymem Manezesem. Se svou matkou Magdou bydlel ve východní Bandře, ale o nedělích směl chodit do zámožnější západní části zpívat ve sboru a naslouchat kázání otce Jerryho, který si zjevně nebyl vědom vlastního pokrytectví, pokud šlo o zatracení jako nevyhnutelný důsledek hříchu.

Faktem bylo, že pan Geronimo měl v pozdějších letech mizernou paměť a velkou část svého dětství si nedokázal vybavit. Útržky vzpomínek na otce mu však zůstaly. Pamatoval si

na zpívání v kostele. Jako dítě se nějaký čas učil latinsky, ve vánoční koledě nabádající ve starobylém římském jazyce zástupy věrných, aby se přišly poklonit, ale podle otcova rozkazu při vyslovování jednoduchého „v“ špulil rty jako při anglickém dvojitém. *Wenite, Wenite in Bethlehem. Natum widete regem angelorum.* Uchvátila ho však První kniha Mojžíšova v latinském znění, jež bylo dílem jeho jmenovce sv. Jeronýma. První kniha a zvláště první kapitola, verš třetí. *Dixitque Deus: fiat lux. Et facta est lux.* Což si ve své osobní bombajské „Wulgatě“ přeložil jako: *I řekl Bůh, italské auto, voňavé mýdlo. A byl Lux.* Tatínku, prosím tě, proč chtěl Bůh malého fiata a kostku mýdla, a prosím tě, proč nakonec dostal jen to mýdlo? Proč nemohl to auto udělat? A proč ne nějaké lepší, tati? To nemohl požádat o chryslera? Čímž na sebe přivolal z úst Jeremiaha D’Nizy předvídatelnou jeremiádu plus hromové připomenutí své nelegitimity, Neříkej mi tatínku, říkej mi otče jako všichni ostatní, ale to už s hihňáním uskakoval před knězovou mstivou rukou a propěvoval si *italské auto voňavé mýdlo.*

Přesně to vystihovalo celé jeho dětství. Vždycky věděl, že církev není nic pro něj, ale zpívání měl rád. A o nedělích se scházely v kostele všechny místní dívky a jemu se líbilo, jak mají natočené vlasy a troufale kroučí boky. *Hle, andělé zpívají,* učil je o Vánocích, *projímadlo dávají. Chceš-li přijít do nebe, hoď ho rychle do sebe. Kdybys před ním utekla, dostaneš se do pekla.* Dívčenkám se to líbilo a dovolovaly mu, aby je za lavicí v chóru tajně líbal na rty. Otec, který na kazatelně vedl apokalyptické řeči, ho skoro nikdy neuhodil, většinou počkal, až synovým bezbožným ústům dojde pára, chápal, že levobočci mají svůj vztek a musí ho ze sebe nějakou formou dostat, a po Magdině smrti – stala se obětí obrmy v těch dávných

časech, kdy se vakcína nedostala na každého – poslal Hieronyma do učení ke strýci Charlesovi, architektovi, do hlavního města světa, ale ani to nevyšlo. Když pak mladík architektonický ateliér na Greenwich Avenue zavřel a pustil se do zahradničení, otec mu v dopise napsal: *Když nebudeš stát nohama na zemi, nikdy z tebe nic kloudného nebude.* Teď když se pan Geronimo marně snažil právě o tohle na pozemcích La Incoerency, ta slova si vybavil. Otec věděl, o čem mluví.

V ústech Američanů se z „Hieronyma“ rychle stal „Geronimo“, a musel přiznat, že narážka na indiánského náčelníka se mu zamlouvala. Byl po otci mohutný a měl velké, schopné ruce, masitý krk, orlí profil a díky indické pleti a vůbec v něm Američané snadno viděli ztělesnění Divokého západu a chovali se k němu s úctou vyhrazenou zbytkům národů vyhlazených bělochy, což bral, aniž by se snažil objasnit, že není Indián, ale Ind, a tudíž je obeznámen s poněkud jiným druhem imperiálního útlaku, ale co na tom. Strýc Charles Duniza (tvrdil, že si podobu příjmení změnil, jen aby vyhověl politštěnému vkusu Američanů) rovněž postrádal ušní lalůčky a zdědil rodinný dar výšky. Měl bílou hřívu, huňatá bílá obočí, masité rty, obyčejně protažené v laskavém, nešťastném úsměvu, a v jeho skromné architektonické kanceláři bylo zakázáno debatovat o politice. Když vzal svého dvaadvacetiletého synovce Geronima na skleničku do hospody, kterou vedla jedna janovská rodina a v níž se scházeli transvestité, prostituty a transsexuálové, chtěl se bavit jen o sexu, o lásce muže k muži, což jeho bombajského synovce děsilo a těšilo zároveň, neboť o těchto věcech nikdy předtím nemluvil a dosud pro něj byly záhadou. Otec Jerry jako konzervativce toho správného druhu považoval homosexualitu za společensky neúnosnou, za něco, co je třeba zcela ignorovat. Teď se však

mladý Geronimo ocitl u homosexuálního strýce ve zchrátralém honosném domě na St. Mark's Place, který byl plný strýčkových chráněnců, šesti přihřátých kubánských uprchlíků, jimž Charles Duniza s bezstarostným, přezíravým mávnutím ruky hromadně říkal Raúlové. Vyskytovali se v neobvyklou dobu v koupelnách, kde si vytrhávali obočí nebo si apaticky holili hrud' a nohy předtím, než vyráželi za láskou. Geronimo Manezes ani v nejmenším netušil, jak s nimi má mluvit, což nijak nevadilo, protože o hovor s ním nestáli. Odjakživa vylučoval silné heterosexuální feromony, jež u Raúlů vyvolávaly lehké úšklebky, které jasně říkaly, žij tu s námi, když to jinak nejde, ale nezapomeň, že ve všem podstatném pro nás neexistuješ.

Zatímco se díval, jak si důležitě vykračují do noci, zjistil, že jim závidí tu bezstarostnost, tu nenucenost, s níž se svlékli z Havany jako z nechtěné hadí kůže, s níž proplovají tímhle novým velkoměstem sotva s deseti slůvky mizerné angličtiny, noří se do toho mnohojazyčného městského moře a okamžitě se v něm cítí jako doma nebo se aspoň svou nenucenou, nedůtklivou, našťvanou, pochroumanou jinakostí přidávají ke všem ostatním, kteří všude kolem nich nezapadají, a prostřednictvím záchodové promiskuity vytvářejí dojem sounáležitosti. Uvědomil si, že by chtěl být taky takový. Cítil to samé co oni: když už byl jednou tady, v téhle zkorumpované, špinavé, nevyčerpateľné, nebezpečné a neodolatelné metropoli, už nikdy se nechtěl vrátit domů.

Jako mnoho nevěřících i Geronimo Manezes hledal ráj, jenže ostrov Manhattan v té době připomínal všechno, jen ne Eden. Po nepokojích onoho léta přestal strýc Charles mafianský podnik navštěvovat. O rok později se zařadil do průvodu hrdosti, ale necítil se v něm. Protestování neměl v povaze.

Při četbě Voltairova *Candida* musel dát za pravdu tolik trýzněnému hrdinovi knihy: *Musíme obdělávat svou zahradu*. „Zůstaň doma, chod' do práce, starej se o sebe,“ poradil Geronimovi. „Nejsem si jistý, že tenhle spermo-solidární aktivismus je to pravé.“ Byl od přírody opatrný, vstoupil do asociace gay podnikatelů, k nimž, jak se Charles Duniza ještě dlouhá léta pyšnil, promluvil Ed Koch, když seděl v městské radě, byla to první otevřeně homosexuální organizace, kterou přijal, a všichni byli příliš zdvořilí, než aby se budoucího starosty zeptali na jeho vlastní sexuální orientaci, o níž se ledacos proslýchalo. Charles byl pravidelným účastníkem slavnostního setkání členů asociace v Greenwich Village a svým vlastním způsobem byl konzervativní jako jeho bratr otec Jerry doma v Indii. Ale když přišel čas pochodu, oblékl si sváteční šaty a přidal se k tomu vzdorovitému asertivnímu karnevalu jako jeden z mála formálně oblečených účastníků. A Geronimo, přestože byl heterosexuál, šel s ním. Teď už z nich byli dobří přátelé a nebylo by správné pouštět strýčka Charlese do bitvy samotného.

Léta plynula a architektonický ateliér začal bojovat o přežití. Stěny v kanceláři na Greenwich Avenue lemovaly samé sny: budovy, které Charles Duniza nikdy nepostavil a nikdy nepostaví. Jeho přítel, slavný developer Bento V. Elfenbein koupil na konci osmdesátých let prvotřídní stoakrový pozemek v Big Groundnut na jižním výběžku Long Islandu – jehož jméno, převzaté z indiánského jazyka kmene Pequotů, se později překládalo spíš jako *brambora* – a přál si, aby stovka „hvězdných architektů“ postavila každý na jednom akru svou vlajkovou loď. Jeden z nich měl slíbený i Charles – „Ovšemže ty, Charlesi! Myslel sis snad, že zapomínám na přátele?“ ujišťoval ho Bento –, ale celý projekt zůstal kvůli spo-

rům kolem složitého financování u ledu. Strýčku Charlesovi pohasl a posmutněl úsměv. Bento, dandy s hejskovsky zvlněnými hnědými vlasy a barvitým vztahem ke kravatám, potomek slavného hollywoodského rodu, působil absurdně přitažlivým a téměř skandálně okouzlejícím dojmem. Byl okázale intelektuální a rád citoval z *Teorie zahálčivé třídy* Thorsteina Veblena s trpkou ironií poněkud okořeněnou vlastním, nezdočným hollywoodským úsměvem à la Joe E. Brown, úsměvem úst plných velkých, zářivě bílých zubů, které zdědil po matce, jež se objevila na plátně s Chaplinem. „Zahálčivá třída alias drobná statkářská šlechta, na níž je moje podnikání závislé,“ svěřil Geronimu Manezesovi, „jsou lovci a ne sběrači; v životě jdou cestou nemorálního vykořisťování, nikoliv počestnou cestou píce. Já se na své vlastní cestě musím k bohatým chovat jako k těm dobrým, ke lvům, tvůrcům bohatství a strážcům svobody, což mi přirozeně není proti srsti, neboť jsem sám vykořisťovatel a rovněž se chci považovat za počestného.“

Bento byl pyšný na to, že je nositelem jedné z verzí jména filozofa Spinozy. „V překladu,“ říkával s oblibou, „bych byl Baruch Ivory. Kdybych byl zůstal u filmu, možná by se to hodilo víc. Ale buď jak buď, tady v Novém Amsterdamu jsem pyšný, že nesu jméno Benedita de Espinosy, portugalského Žida ze starého Amsterdamu. Od něj jsem přejal svůj pověstný racionalismus i vědomí, že duše a tělo jedno jsou a Descartes se mýlil, když je odděloval. Zapomeňte na duši. Žádný duch ve stroji neexistuje. Co se děje v naší mysli, týká se i našeho těla. Stav těla je odrazem stavu duše. Na to nezapomínej. Spinoza prohlásil, že i Bůh má tělo a že jeho duše a tělo tvoří celek stejně jako u lidí. Za tohle obrazoborectví ho vykopli ze židovské obce. V Amsterdamu na něj uvalili *cherem*.

Katolíci se dovtípili a zařadili jeho nesmrtelnou *Etiku* na svůj *Index librorum prohibitorum*. Což ještě neznamená, že neměl pravdu. Sám se zase inspiroval u andaluského Araba Averroa, se kterým se taky moc nemazlili, což ale neznamená, že byl na omylu. Mimochodem si myslím, že Spinozovu teorii jednoty duše a těla lze aplikovat i na národní státy. Stát jako celek a ti, co ho řídí, jsou vzájemně propojeni. Pamatuješ si na ten film Woodyho Allena, ve kterém řídicí centrum v mozku posílá spermie v těch bílých oblečcích s kapucemi na výsadek, když se tělo chystá souložit? To je totéž.“

Bento vlastnil dům na Park Avenue South a většinou obědval v restauraci s dubem obloženými stěnami v přízemí. Sem někdy pozval Geronima Manezese, aby si promluvili o zásadních věcech života. „Člověka jako ty,“ řekl, „vykořeněného, co ještě nestihl znovu zakořenit, nazývá můj oblíbenec Thorstein *cizincem na nejistých nohou*. „Narušitel intelektuálního klidu, ale pouze za cenu toho, že se stane intelektuálním poutníkem, cestujícím v intelektuální zemi nikoho, hledajícím další místo k odpočinku kdesi dál za obzorem.“ Nepřipadáš si právě tak? Nebo spíš hledáš odpočinek někde blíž k domovu, jak bych tě šacoval já? Ne za duhou, ale, abychom byli upřímní, ve společnosti méjí překrásné dcery? Je Ella to, co hledáš, aby tě to konečně přestalo táhnout pryč? Chceš, aby byla kotvou, která tvým nohám dodá jistotu? Je to ještě dítě, loni v březnu jí bylo teprve jednadvacet. Jsi skoro o čtrnáct let starší než ona. Netvrdím, že to vadí. Víím, jak to ve světě chodí. A moje princezna stejně obvykle dostane, po čem touží, tak to rozhodnutí nechejme na ní, co říkáš?“ Geronimo Maneses přikývl, nevěda, co jiného by měl udělat. „Takže *genug*,“ dodal Elfenbein se svým úsměvem z Beverly Hills. „Zkus ten mořský jazyk.“

Toho roku v zimě strýc Charles zničehonic oznámil, že chce zajet zpátky do Indie, a Geronima vzal s sebou. Po dlouhých letech, která strávil mimo domov, mu pohled na rodiště způsobil šok, jako by z vesmíru přiletělo mimozemské město jménem „Mumbai“ a dosedlo přímo na Bombaj, kterou měl v paměti. Něco z Bandry však přece jen přetrvalo, její duch stejně jako zástavba, a také otec Jerry, i v osmdesáti pořád při síle, ve sboru stále v obležení ctitelek, i když v tomto ohledu už se zřejmě na moc nezmohl. Nálada starého kněze však s přibývajícimi léty potemněla. Ztratil na váze, zeslábl mu hlas. V mnoha ohledech se zmenšil. „Jsem moc rád, Raphaeli, že jsem žil ve své době a ne dnes,“ pronesl nad jídlem z čínské restaurace. „Za mých časů se nikdo neodvážil říct, že nejsem pravý Bombajan nebo skutečný Ind. Teď to říkají.“ Když Geronimo Manezes uslyšel po takové době své původní křestní jméno, sevřelo ho cosi, v čem poznal odcizení, pocit nesoulnélosti vůči části vlastního já, a pochopil, že otec Jerry, který se cpal kuřecím se smaženými nudlemi, jako by to byla Poslední večeře, se cítil podobně odcizený, srovnatelně bezejmenný. V nové Mumbai si po celoživotní službě připadal nově nepůvodní, vlivem rozmachu extremistického hnutí Hindutva vyloučený z plného členství ve své zemi, ve svém městě, v sobě samém. „Povím ti jeden rodinný příběh, který jsem ti ještě nikdy nevyprávěl,“ spustil. „Nevyprávěl jsem ti ho, protože jsem se mylně domníval, že nepatříš do rodiny, za což tě žádám o odpuštění.“ Aby ho otec Jerry požádal o odpuštění, to bylo jako blesk z čistého nebe, další známka toho, že místo, na které se Geronimo Manezes vrátil, už není tím, z něhož mladý Raphael Manezes před mnoha lety odjížděl, kdežto dosud neodvyprávěný rodinný příběh zněl poameričtému sluchu Geronima Manezese poměrně zkomoleně

a bezvýznamně, jako báchorka o prastarém původu ze Španělska dvanáctého století, konverzí, vyhnání, smíšených sňatcích, putování, o nemanželských dětech, džinech, mýtické hlavě rodiny jménem Dunjá, továrně na děti, jež mohla být Šahrazádinou sestrou nebo snad „džinem bez láhve nebo lampy, z níž by po tření vyskočil“, a filozofu-patriarchovi Averroovi (otec Jerry použil západní verzi Ibn Rušdova jména, a nevědomky tak v Geronimovi vyvolal představu Benta Elfenbeina citujícího Spinozu).

„S averroismem, zvráceným myšlenkovým směrem pocházejícím od toho nestydatého córdobského felčara, mám pramálo společného,“ zavrčel otec Jerry, bouchaje do stolu s ozvěnou svého starého zápalu. „Dokonce i ve středověku byl považován za synonymum ateismu. Ale jestli je ten příběh o plodné džince s tmavohnědými vlasy pravdivý, jestli ten Córdoban skutečně zasel sémě do její zahrady, tak jsme jeho zvrhlé plémě, ‚Dunjázád‘, z něhož mohlo během století vzejít jako zkomolenina naše příjmení ‚D’Niza‘, a to prokletí, které na nás všechny přivolal, je naším osudem i zhoubou: prokletí v tom, že jsme v nesouladu s Bohem, že dobu buď předbíháme, nebo za ní zaostáváme, kdoví; že jsme korouhvičky, které se točí podle toho, odkud zrovna fouká, kanárci v uhelném dole, kteří hynou na důkaz zamořeného vzduchu, nebo hromosvody, do nichž bouřka udeří jako první. V tom, že jsme ti vyvolení, do kterých Bůh exemplárně třískne pěstí, kdykoliv chce říct své.“

Takže se nakonec ukazuje, že být otcův nemanželský syn je v pohodě, protože nemanželští bastardi tvoří celý náš rod, pomyslel si Geronimo Manezes a přemítal, zda i tohle mělo podle starcovy představy patřit k omluvě. Nebylo lehké brát ten příběh vážně nebo se o něj bůhvíjak zajímat. „Jestli je ten

příběh pravdivý,“ prohodil jen tak ze slušnosti, aby skryl nedostatek zájmu o tyhle třesky-plesky z prastarých časů, „jsme tak trochu od každého kousek, že? Židomuslimští křesťané. Takoví sešívání.“ Zachmuřené čelo otce Jerryho se ještě víc zkrabatilo. „Být tak trochu od každého kousek k životu v Bombaji patřilo,“ zamumlal. „Jenže to už se teď nenosí. Široké sukně nahrazuje omezený mozek. Vládne většina a ty, menšina, se měj na pozoru. A tak se z nás stali outsideri mezi svými, a až přijdou potíže, a ty určitě přijdou, outsideri to tak jako většinou odskáčou ze všeho nejdřív.“

„Mimochodem,“ poznamenal strýc Charles, „pravým důvodem, proč jsi od něj tu rodinnou povídačku nikdy neslyšel, je, že si nechtěl přiznat svůj židovský původ. Nebo možná džinovský původ, protože džinové přece neexistují, že, a jestli ano, tak pocházejí z ďábla, no ne? A ode mě jsi ji neslyšel proto, že jsem na ni dávno zapomněl. O veškeré mé společenské outsiderství se postarala moje sexuální orientace.“ Otec Jerry zpražil bratra pohledem. „Vždycky jsem si myslel,“ odsekl zuřivě, „že tě měli jako dítě víc bít, aby z tebe to buzeranství vymlátili.“ Charles Duniza ukázal vidličkou omtanou nudlemi na kněze. „Vždycky když s něčím podobným vyrukoval, sám před sebou jsem předstíral, že žertuje,“ přiznal Geronimovi. „Teď už předstírat nemůžu.“ Dojedli za upjatého, nakvašeného ticha.

Vyvolený národ, pomyslel si Geronimo. Ten výraz už jsem slyšel.

Zatímco se Geronimo Manezes procházel kdysi milovanými ulicemi, uvědomil si, že cosi nenávratně skončilo. Když „Mumbai“ o pár dní později opustil, věděl, že už se sem nevrátí. Procestovali se strýcem Charlesem celou zemi a prohlíželi si

stavby. Navštívili vilu, kterou v Gudžarátu postavil Le Corbusier pro ženskou hlavu jedné textilní dynastie. Byla chladivá a vzdušná, chráněná před nadměrným slunečním svitem členitou konstrukcí využívající zastíňujících prvků. Ale Geronima oslovila hlavně tamní zahrada. Jako by se sápala po domě, snažila se proplazit až dovnitř a odstranit bariéry oddělující exteriér od interiéru. V horních podlažích vily úspěšně šplhaly po stěnách květiny a tráva a z podlahy se stal trávník. Odjížděl odtamtud s vědomím, že už nechce být architektem. Strýc Charles odjel na jih do Goy, ale Geronimo Manezes zamířil do japonského Kjóta a uctivě naslouchal slavnému zahradníkovi Rjónosukemu Šimurovi, který ho naučil, že zahrada je vnějším vyjádřením vnitřní pravdy, místem, kde se naše dětské sny srážejí s archetypy našich kultur a vytvářejí krásu. Půda může být majetkem statkáře, ale zahrada patří zahradníkovi. V tom tkvěla síla zahradnického umění. Nazíráno Šimurovými očima už „Musíme obdělávat svou zahradu“ neznělo tak nevinně. Jenže Geronimo dostal jméno Hieronymus a od velkého malíře, svého slavného jmenovce, věděl, že zahrada může být i metaforou pekla. Nakonec mu Boschovy děsivé „pozemské rozkoše“ i Šimurův zurčivý mysticismus pomohly zformulovat jeho vlastní myšlenky, načež začal na zahradu a svou práci v ní pohlížet tak trochu Blakeovsky, jako na snoubení nebe a pekla.

Po návštěvě Indie strýc Charles oznámil, že se rozhodl odvézt si své skromné úspory do Goy a odejít na odpočinek. Koupil si tam prostý domek a honosný dům na St. Mark's Place nabídl k prodeji (Raúlové ze sedmdesátých let byli dávno v trapu). Výnos z prodeje ho měl zajistit na stáří. Pokud šlo o firmu, nabídl Geronimovi: „Je tvoje, jestli máš zájem,“ a ten poprvé v životě přesně věděl, co chce. Převzal kancelář

na Greenwich Avenue a s menší finanční injekcí od Benta Elfenbeina ji přebudoval na firmu poskytující zahradní a terénní úpravy pod názvem Geronimo Zahradník, k němuž Bentova milovaná dcera Ella, kterou otec střežil jako oko v hlavě, přidala slůvko *Pan*, čímž ji ozvláštnila, a Geronimo konečně naplno odhalil svou novou americkou identitu. Od té chvíle se pro všechny stal panem Geronimem.

To, po čem opravdu toužil, byla samozřejmě mladá Ella Elfenbeinová, a z nevysvětlitelného důvodu toužila i ona po něm: Ella, která vyrůstala bez matky a vůbec si na ni nevzpomínala, protože když Rakel Elfenbeinová zemřela na rakovinu, byly dceři pouhé dva roky, ale pro otce byla přesto jejím obrazem a vtělením. A právě Ellina záhadně neotřesitelná láska k panu Geronimovi, jehož, jak s oblibou říkala, konečkonců částečně sama vytvořila, přiměla Benta k tomu, aby do muže, kterého si dcera hodlala vzít, investoval. Ella byla kráska s olivovou pletí, maličko vystouplou bradou, ušima, jež se kupodivu tak jako ty jeho vyznačovaly téměř neznatelnými lalůčky, a s tak trochu upírsky protáhlými horními velkými řezáky, ale pan Geronimo si nestěžoval, věděl, že má štěstí. Kdyby věřil na duše, řekl by, že ta její je dobrá, a z historek, kterými ho zahrnovala, věděl, kolik mužů jí dnes a denně nadbíhá. Ale oddanost, kterou mu projevovala, byla stejně neochvějná jako záhadná. Byla to také ta nejpozitivnější duše, jakou kdy poznal. Neměla ráda knihy s nešťastným koncem, každý den svého života radostně vítala a byla přesvědčená, že všechno zlé je k něčemu dobré. Vyznávala myšlenku, že pozitivní myšlení může pomoci člověku k uzdravení, kdežto vztek mu jen přitíží, a když jednou v neděli ráno líně přepínala mezi televizními kanály a jistého televizního kazatele zaslechla říkat, že *Bůh věřící odměňuje, dopřeje vám,*

cokoli budete chtít, jediné, co musíte udělat, je skutečně chtít, pan Geronimo slyšel, jak si pro sebe mumlá: „To je pravda.“ Věřila v Boha stejně neochvějně, jako nenáviděla nadívanou rybu po židovsku, nemyslela si, že se lidé vyvinuli z opic, a svěřila se mu, že ví, že existuje nebe a ona se do něj nakonec dostane, a také peklo, v němž bohužel nejspíš skončí on, až na to, že ona ho spasí, aby se také dočkal šťastného konce. Rozhodl se, že tohle všechno bude přijímat pozitivně, a žili spokojeně. Léta ubíhala. Neměli děti. Ella byla neplodná. Možná že právě proto se jí zamlouvalo, že má za manžela zahradníka. Aspoň někdy mohl zasévat semínka a dívat se, jak vzkvétají.

Se svým černým humorem jí vykládal o osamělých mužích, kteří na odlehlých místech šoustali s půdou, udělali do ní díru a zaseli do ní své vlastní sémě, aby zjistili, jestli z něj vyrostou kříženci člověka a rostliny, ale ona ho zarazila, takové příběhy se jí nelíbily, proč mi raději nevyprávíš něco veselého? zlobila se. To nebylo hezké. S hranou omluvou svěsil hlavu a ona mu odpustila, a na jejím odpuštění nic hraného nebylo, myslela ho vážně tak jako všechno, co řekla nebo udělala.

Léta dál ubíhala. Do Bombaje, z níž se stala Mumbaí, dorazily nepokoje, které otec Jerry předvídal, a při prosincových a lednových náboženských nepokojích zemřelo na devět stovek lidí, většinou muslimů a hinduistů, ale podle oficiálních zpráv bylo mezi oběťmi také pětadvacet „neznámých“ a pět „jiných“. Charles Duniza odjel z Goy do Mumbaí navštívit Kamathipuru, čtvrt červenej luceren, a hlavně hidžru Mandžulu, svého oblíbeného „sexuálního pracovníka“, řečeno novým, morálně neutrálním výrazem, ale místo sexu našel smrt. Ulicemi se valil dav rozběsněný zničením mešity mughalského císaře Bábura v Ajódhji a zřejmě prvními oběťmi